

Janusz Grabowski

(Archiwum Główne Akt Dawnych, Warszawa)

ŹRÓDŁA DOTYCZĄCE WIELKIEJ WOJNY POLSKI I LITWY Z ZAKONEM KRZYŻACKIM W ZASOBIE ARCHIWUM GŁÓWNEGO AKT DAWNYCH. LOSY ARCHIWALIÓW

Źródła dotyczące Wielkiej Wojny Polski i Litwy z zakonem krzyżackim (1409–1411) są rozproszone, znajdują się bowiem w zasobach kilku polskich i zagranicznych archiwów, m.in. archiwów państwowych w Gdańsku, Krakowie i Toruniu oraz Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz w Berlinie–Dahlem (dalej: GStAPK). Spośród polskich archiwów na szczególną uwagę zasługuje zasób Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie (dalej: AGAD), miejsce przechowywania nie tylko źródeł do dziejów Wielkiej Wojny, ale również dokumentów traktatowych zawieranych między Polską i Litwą z zakonem krzyżackim w XV w. Wspomniane dokumenty pochodzą w większości z Archiwum Koronnego Krakowskiego¹, z działu *Prussiae*, które znajduje się w AGAD. Dokumenty i listy przechowywane w tym dziale są cennym źródłem dotyczącym stosunków polsko-krzyżackich². Dlatego nie dziwi, że były przedmiotem studiów dyplomatycznych; stanowią również interesujące pole do badań nad sfragistyką krzyżacką. W dziale *Prussiae* zachowały się bowiem pieczęcie Zakonu, występujące w wielu odciskach na dokumentach od XIII do I. ćwierci XVI w. Są to pieczęcie wielkich mistrzów, mistrzów prowincji, komturów, najwyższych dostojników Zakonu, a także urzędników i rycerzy krzyżackich³.

¹ Na temat losów i zawartości Archiwum Koronnego Krakowskiego zob. m.in. O. Balzer, *Skarbiec i Archiwum Koronne w dobie przedjagiellońskiej*, Lwów 1917; A. Kłodziński, *O archiwum Skarbcza Koronnego na zamku krakowskim*, Archiwum Komisji Historycznej, seria 2, t. 1, 1923, s. 124–577; J. Siemieński, *Ze studiów nad Archiwum Koronnym (z powodu monografii d-ra Abdona Kłodzińskiego)*, „Przegląd Historyczny”, t. 24, 1924, s. 141–186.

² A. Kraushar, *Miscellanea Archiwalne II. Sprawy krzyżackie według dyplomatów archiwalnych 1226–1421*, Warszawa 1911; J. Karwasinska, *Z dziejów Archiwum Koronnego. Dokumenty krzyżackie*, „Przegląd Historyczny”, 1948, s. 181–193; J. Grabowski, *Źródła do dziejów stosunków Polski z zakonem krzyżackim w Prusach w zbiorach Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie. Stan badań i perspektywy badawcze. (Materiały z międzynarodowej konferencji naukowej Malbork 18–19 X 2001)*, red. J. Trupinda, Malbork 2002, 107–118.

³ Na temat sfragistyki krzyżackiej zob. m.in.: B. Schmidt, *Die Stegel der deutschen Ordens in Preussen, Altpreussische Forschungen*, t. 14, 1937, z. 2, s. 179–186; tamże, t. 15, 1938,

Interesujące dla badaczy są również pieczęcie biskupów (chełmińskiego, pomezańskiego, sambijskiego i warmińskiego) diecezji leżących na terenie władztwa zakonu krzyżackiego, pieczęcie kapituł, a także pieczęcie miast krzyżackich.

Już w XVI w. ustalono właściwą proveniencję dokumentów wchodzących w skład działu *Prussiae*, dzieląc je na osobne grupy: *Prussia pro regno* (113 dokumentów z lat 1413–1550), *Prussia pro Cruciferis* (75 dokumentów z lat 1222–1468) i *Papales pro Cruciferis* (58 dokumentów z lat 1215–1439). Z takim podziałem spotykamy się w Inwentarzu Marcina Kromera z 1551 r.⁴ Natomiast podczas kolejnych inwentaryzacji Archiwum Koronnego Krakowskiego, przeprowadzonych w latach: 1613, 1682 i 1730, stosowano inny podział, m.in. w opracowanym przez sekretarzy królewskich Stanisława i Macieja Łubieńskich Inwentarzu Archiwum Skarbcza Koronnego z 1613 r. dokumenty z działu *Prussiae* podzielono na dwie grupy: *Prussiae regiae* (95 dokumentów) i *Ordinis et ducatus Prussiae* (310 dokumentów). Niektóre dokumenty dotyczące spraw polsko-krzyżackich z Archiwum Koronnego zostały wpisane do Kopiarusza Jana Łaskiego (ok. 1505 r.). Archiwum Koronne Krakowskie wraz z wchodzącymi w jego skład dokumentami do dziejów stosunków Polski z zakonem krzyżackim w ciągu dziejów Rzeczypospolitej doznało wielu strat. Pierwsze ubytki nastąpiły jeszcze w okresie przed inwentaryzacją Marcina Kromera. Prawdopodobnie wkrótce po przekazaniu w 1526 r. stronie polskiej dokumentów (co nastąpiło na mocy postanowień traktatu krakowskiego z 1525 r.) zaginął m.in. dokument główny I pokoju toruńskiego strony polskiej. Jednak prawdziwa katastrofa nastąpiła wraz z upadkiem państwa polskiego pod koniec XVIII w. Po trzecim rozbiore Archiwum Koronne Krakowskie wywieziono do Rosji. Tylko część zbiorów uniknęła tego losu, mianowicie te archiwalia, które przejął Tadeusz Czacki. Część z nich, która dotrwała do chwili obecnej znajduje się w Bibliotece Czartoryskich w Krakowie. W 1799 r. nastąpił podział dokumentów wywiezionych do Rosji między Rosję, Prusy i Austrię. Jeżeli chodzi o dokumenty, które przypadły Prusom to część z nich, mianowicie odnoszące się do spraw wewnętrznych złożono w Warszawie w założonym tam Haupt-Landes Archiv, natomiast dotyczące spraw zagranicznych w Berlinie. Po utworzeniu w 1808 r. Archiwum Ogólnego Krajowego w Warszawie, obydwie części będące w posiadaniu Prus przekazano (choć nie w całości) do warszawskiego archiwum.

z. 1, s. 63–75; R. Kahsnitz, *Siegel als Zeugnisse der Frömmigkeitsgeschichte* [w:] *800 Jahre Deutscher orden. Ausstellung des Germanisches Nationalmuseums Nürnberg in Zusammenarbeit mit der Internationalen Historischen Kommission zur Erforschung des Deutschen Ordens*, München 1990, s. 368–405; J. Trupinda, *Ikonografia pieczęci wielkich mistrzów* [w:] *Kancelaria wielkich mistrzów w Malborku. Katalog wystawy*, red. J. Trupinda, Malbork 2001, s. 22–26; tenże, *Pieczęcie urzędników krzyżackich w Prusach. Stan badań i postulaty badawcze*, „Zapiski Historyczne”, t. 69, 2004, z. 4, s. 111–121; J. Grabowski, *Zbiory sfragistyczne Archiwum Głównego Akt Dawnych* [w:] *Zbiory pieczęci w Polsce*, red. Z. Piech, W. Strzyżewski, Warszawa 2009, s. 31–78.

⁴ AGAD, Nabytki niedokumentowe oddziału I, sygn. 30: Odpis inwentarzy Archiwum Koronnego Krakowskiego; Marcina Kromera z 1551 r.; Stanisława Łubieńskiego prepozyta gnieźnieńskiego i Macieja Łubieńskiego prepozyta łączyckiego, sekretarzy królewskich z 1613 r. Odpis ten został подарowany w 1616 r. przez kanclerza Mikołaja Prażmowskiego. W dziale *Litterae Ducatus Prussiae* znajduje się wykaz 411 dokumentów (od bulli papieża Klemensa i następnie Innocentego III z 1215 r. do dokumentu Zygmunta Augusta z 1569 r.); na s. 41v–43 są rejestry dokumentów dotyczących Wielkiej Wojny.

W AGAD z historycznego zasobu działu *Prussiae* znajduje się obecnie 199 dokumentów z lat 1263–1699 oraz dwie księgi zawierające oryginalne przekazy procesów polsko–krzyżackich z lat 1414–1422⁵. Po 74 dokumentach z lat 1215–1455 wywiezionych w 1941 r. do Królewca⁶ a obecnie przechowywanych w Berlinie (o czym będzie jeszcze mowa), pozostało w AGAD kilka fotokopii wykonanych przed 1915 r. w zakładzie fotograficznym Władysława Ryfferta przy ul. Królewskiej 39. Warto przypomnieć, że w Bibliotece Czartoryskich znajduje się 41 dokumentów z lat 1254–1574⁷ z zasobu działu *Prussiae*, 1 dokument z 1465 r. przechowywany jest w zbiorach Zakładu Nauk Pomocniczych Historii Instytutu Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego, w Bibliotece Kórnickiej 3 dokumenty z lat 1343–1404 i 2 księgi procesowe⁸, a w Archiwum Państwowym w Krakowie w Zbiorze Rusieckich, 2 dokumenty z 1410 i 1454 r. Interesujący jest pierwszy z nich, wystawiony przez Władysława Jagiełłę 5 VIII 1410 r. pod zamkiem malborskim, w którym król nadał miastu Gdańsk 6 okolicznych wsi należących do komturstwa gdańskiego oraz udzielił mu prawa do połowu ryb, wyrębu drzewa w lasach oraz do połowy dochodu z Wielkiego Młyna na Starym Mieście⁹.

Obecnie w AGAD znajdują się następujące dokumenty dotyczące Wielkiej Wojny z zakonem krzyżackim. Z okresu przed bitwą pod Grunwaldem przechowywany jest dyplom z 8 X 1409 r. wystawiony na granicą między Świeciem a Bydgoszczą, w którym Ulryk von Jungingen wielki mistrz Zakonu dokonuje, za pośrednictwem Wacława, króla rzymskiego i czeskiego, zawieszenia broni z Władysławem, królem polskim do 24 VI 1410 r.¹⁰ Przy dokumencie tym zachowało się 10 pieczęci na paskach pergaminowych (4 uszkodzone). Kolejnym chronologicznie dokumentem jest list żelazny wystawiony przez Władysława, króla polskiego w Krakowie 27 IV 1410 r., w którym udziela on bezpieczeństwa Zygmuntowi Luksemburskiemu, królowi węgierskiemu na wolny przejazd przez Polskę do ziem władztwa Zakonu w Prusach. Pozwolenie miało obowiązywać do dnia 24 VI 1410 r., tj. do czasu rozejmu Polski i Litwy z zakonem krzyżackim¹¹. Przy dokumencie zachowała się w dobrym stanie pieczęć majestatyczna wystawcy. Jest interesujące, że wspomniany

⁵ M. Woźniakowa, *Varia i Nabytki z czasów przedrozbiorowych w AGAD*, „Archeion”, t. 74, 1982, s. 59.

⁶ Dokumenty zostały zabrane 18 I 1941 r. przez Urząd Archiwalny na okręg warszawski z przeznaczeniem dla Archiwum Państwowego w Królewcu. Wydano je na podstawie protokołu zdawczo–odbiorczego spisane go 17 XII 1940 r., sporządzonego na podstawie zarządzenia Gubernatora Generalnego dla okupowanych obszarów Polski z dnia 4 XII 1940 r. Szczegółowy wykaz dokumentów podaje J. Karwasińska, *Straty archiwum Koronnego [w:] Straty archiwów i bibliotek warszawskich w zakresie rękopiśmiennych źródeł historycznych*, t. 1. *Archiwum Główne Akt Dawnych*, red. A. Stebelski, Warszawa 1957, s. 37–49.

⁷ I. Sułkowska–Kurasiowa, *Archiwum Koronne Krakowskie [w:] Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie. Przewodnik po zespołach*, t. 1, *Archiwa dawnej Rzeczypospolitej*, wyd. II, Warszawa 1973, red. J. Karwasińska, s. 34.

⁸ Z. Spieralski, *Dokumenty Archiwum Koronnego Krakowskiego w Bibliotece Kórnickiej*, cz. 1, „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej”, 1981, z. 17, s. 65–78; cz. 2; tamże, 1982, z. 19, s. 5–17.

⁹ Archiwum Państwowe w Krakowie, Zbiór Rusieckich, nr 99, 1 karta pergaminowa, sznur zielony po pieczęci wystawcy; wyd. *Codex diplomaticus Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae*, wyd. M. Dogiel, t. 4, Wilno 1764, nr 78, s. 83.

¹⁰ *Lites ac res gestae Polonos Ordinemque Cruciferorum* [dalej: *Lites*], wyd. I. Zakrzewski, t. 2, Poznań 1892 [wyd. 2] nr 51, s. 440–442.

¹¹ Tamże, nr 56, s. 446–447

list żelazny nie dotarł do adresata (zajętego wówczas konfliktem z Wenecją) dlatego pozostał w kancelarii królewskiej, skąd następnie trafił do Archiwum Koronnego Krakowskiego. Natomiast z 6 VI 1410 r. pochodzi dokument Zygmunta Luksemburskiego, króla węgierskiego i margrabiego brandenburskiego, wystawiony w Budzie, w którym zarzuca królowi polskiemu nieprzyjemne kroki względem zakonu krzyżackiego¹²; przy dokumencie dobrze zachowana pieczęć wystawcy.

Do 1941 r. znajdowały się w AGAD także inne dokumenty pochodzące z pierwszego okresu Wielkiej Wojny, mianowicie: bulla Aleksandra V z 23 I 1410 r., w której papież wzywa Ulryka von Jungingena, wielkiego mistrza zakonu krzyżackiego, do zachowania pokoju z Władysławem, królem polskim¹³ oraz 3 dokumenty króla rzymskiego i czeskiego Waclawa Luksemburskiego dotyczące jego roli jako arbitra w konflikcie polsko–krzyżackim. Jest to dokument z 4 VI 1410 r., w którym król Waclaw podtrzymuje swój wyrok w sprawie polsko–krzyżackiej¹⁴; dokument z tej samej daty, w którym Waclaw, król rzymski i czeski, stwierdza, że wielki mistrz dopełnił warunków wyrażonych w jego wyroku polubownym, Polska zaś tych warunków nie dopełniła¹⁵ oraz dokument z 5 VI 1410 r. wystawiony w Pradze, w którym Waclaw, na prośbę wielkiego mistrza Ulryka von Jungingena, inseruje dokument Władysława, króla polskiego, uznający go za arbitra¹⁶. Wymienione dokumenty zostały zabrane 18 I 1941 r. przez Urząd Archiwalny na okręg warszawski (jego kierownikiem by w tym czasie dr Erich Weise) do Archiwum Państwowego w Królewcu na mocy protokołu zdawczo–odbiorczego z 17 XII 1940 r., sporządzonego na podstawie zarządzenia Gubernatora Generalnego dla okupowanych obszarów Polski z dnia 4 XII 1940 r. W AGAD pozostały rewersy po tych dokumentach z datą i podpisem dr Antoniego Rybarskiego, pracownika AGAD. W sumie z AGAD zabrano w tym czasie do archiwum w Królewcu 74 dokumenty z działu *Prussiae* Archiwum Koronnego Krakowskiego¹⁷. Wspomniane dokumenty znajdują się obecnie (w liczbie 73, gdyż jeden zaginał) w Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz w Berlinie–Dahlem¹⁸.

Z okresu bezpośrednio po bitwie pod Grunwaldem pochodzą 3 dokumenty wystawione pod zamkiem malborskim i pod Altmarkiem przez biskupów z terytorium władztwa zakonu krzyżackiego w Prusach, mianowicie: pomezaniańskiego Jana Rymanna z 24 VII 1410 r.¹⁹, warmińskiego Henryka Vogelsanga z 27 VII 1410 r.²⁰

¹² Tamże, nr 60, s. 449–450.

¹³ GStAPK Berlin–Dahlen, Schiebl. 109, nr 57; do 1941 r. w AGAD, Zbiór dokumentów pergaminowych (dalej: Zb. dok. perg.), sygn. 547; j. łaciński, 1 karta pergaminowa, bulla na sznurku; wyd. *Lites*, t. 2, nr 54, s. 445.

¹⁴ Tamże, nr 58 (do 1941 r. w AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 51).

¹⁵ Tamże, nr 59 (do 1941 r. w AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 53).

¹⁶ Tamże, nr 60 (do 1941 r. w AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 28); j. łaciński, pieczęć na pasku wystawcy; wyd. *Lites*, t. 2, nr 59, s. 449.

¹⁷ J. Karwasińska, *Straty archiwum Koronnego*, s. 37–49.

¹⁸ Jak ustaliło śledztwo, przeprowadzone przez Instytut Pamięci Narodowej, kradzieży tych dokumentów z AGAD dokonali dr Erich Weise oraz dr Kurt Forstreuter, którzy dopuścili się zbrodni wojennej grabieży dóbr kultury. Nie przedstawiono im zarzutów ponieważ ustalono, że obaj już nie żyją.

¹⁹ AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 520; wyd. Z. Spieralski, *Z dziejów Archiwum Koronnego Krakowskiego*, „Studia Źródłoznawcze”, t. 24, 1979, s. 135–136.

²⁰ AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 819.

i sambijskiego Henryka Seefeldta z 20 VIII 1410 r.²¹ W dokumentach tych (spisanych według podobnego formularza) biskupi w imieniu swoim, kapituły katedralnej i poddanych, oddają się pod władzę króla polskiego i najwyższego księcia litewskiego Władysława, przyrzekając mu wierność. Ponadto do 1944 r. w AGAD znajdował się dokument z 20 VIII 1410 r., wystawiony pod zamkiem malborskim przez Arnolda [Stapela], biskupa chełmińskiego, który w imieniu swoim, kapituły katedralnej i poddanych biskupstwa sambijskiego, oddał się pod władzę króla polskiego i przyrzekał mu wierność²². Według XIX-wiecznego Inwentarza Walentego Huberta był to: „dokument małego formatu, pieczęć mała na pasku pergaminowym uszkodzona”²³. Został on opublikowany w XVIII w. przez Macieja Dogiela, a następnie w I tomie wydawnictwa *Urkunden des Bisthums Culm*; ostatnio jego tekst w tłumaczeniu polskim zamieścił Andrzej Radziwiński w pracy zbiorowej poświęconej zakonowi krzyżackiemu i jego państwu w Prusach²⁴. Wymieniony dokument zaginął w 1944 r., prawdopodobnie w czasie ewakuacji zbiorów z AGAD do fortu sokolnickiego na warszawskim Żoliborzu, tuż przed wybuchem powstania warszawskiego. Niewykluczone że mógł ulec zagubieniu bądź kradzieży po powstaniu, kiedy część zasobu archiwów warszawskich przewożono do klasztoru paulinów na Jasnej Górze w Częstochowie.

Interesujący jest również dokument zachowany w Metryce Koronnej z 17 VII 1410 r. (wystawiony na poboju między Tannenbergiem a Grunwaldem), w którym Władysław, król polski wynagradzając zasługi i męstwo Iwanka Suszyka z Romanowa, podczas „bitwy pruskiej”, nadał mu wsie Boryczówkę i Wyżni Zubów w ziemi halickiej. Oryginał tego dokumentu był spisany w języku ruskim, do naszych czasów zachowało się jedynie polskie tłumaczenie wpisane do Metryki²⁵.

Z okresu po bitwie pod Grunwaldem zachowały się w AGAD także 3 dokumenty z działu *Pomeraniae* Archiwum Koronnego. Są to: dyplom Bogusława VIII, księcia szczecińskiego wystawiony pod zamkiem malborskim 29 VIII 1410 r., w którym w zamian za otrzymane od króla Władysława ziemie i miasta zobowiązuje się do pomocy wojskowej, przy dokumencie zachowała się pieczęć wystawcy na pasku pergaminowym²⁶; dokument z tej samej daty, w którym rycerze i możni Bogusława VIII w liczbie 7 ręką za swego księcia, że dotrzyma powziętych w podzięce za da-

²¹ Tamże, sygn. 54.

²² Tamże, sygn. 290 (zaginął w 1944 r.); *Urkunden des Bisthums Culm*, Bd 1, bearb. von C. P. Voelky, Danzig 1885, nr 470; *Zakon krzyżacki i jego państwo w Prusach. Wybór tekstów źródlowych*, red. A. Radziwiński, Toruń 2005, s. 72.

²³ W 1839 r. dyrektor Walenty Hubert opracował pierwszy inwentarz dokumentów pergaminowych znajdujących się w Archiwum Głównym, w tym dyplomy z okresu Wielkiej Wojny z lat 1409–1411; zob. AGAD, Inwentarze historyczne Oddziału I AGAD, W. Hubert, *Spis chronologiczny dyplomów oryginalnych od 1215 do... roku w Metryce Sekretnej Głównego Archiwum Królestwa Polskiego znajdujących się*, Warszawa 1839, nr 238. Drugi egzemplarz tego spisu, w którym podano również informacje na temat stanu zachowania dyplomów i pieczęci, jest przechowywany w AGAD w Archiwum Zamoyskich, sygn. 3158.

²⁴ *Zakon Krzyżacki i jego państwo w Prusach*, s. 72.

²⁵ AGAD, Metryka Koronna, sygn. 118, k. 177–178v; *Zbiór dokumentów małopolskich*, cz. 6, *Dokumenty króla Władysława Jagielly z lat 1386–1417*, wyd. I. Sułkowska-Kurasiowa, S. Kuraś, Wrocław 1974, nr 1743.

²⁶ AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 525; j. łaciński, 1 karta pergaminowa o wymiarach 54x26,5+8 cm, 1 pieczęć na pasku pergaminowym. Wyd. *Lites*, wyd. 2, t. 2, nr 61, s. 450–452.

rowizny zobowiązań²⁷ oraz kolejny dokument z tej samej daty, w którym Bogusław VIII oraz rycerze i urzędnicy księstwa szczecińskiego zobowiązują się dostarczyć na 11 listopada do Krakowa księcia Kazimierza, syna Świętobora szczecińskiego, schwytanego podczas wojny z Zakonem, zwolnionego czasowo za poręczeniem; przy dokumencie zachowało się 9 pieczęci na paskach pergaminowych²⁸.

Kolejnym dokumentem pochodzącym z działu *Prussiae* jest akt wystawiony 9 XII 1410 r. w Toruniu przez Henryka von Plauen, dotyczący zawieszenia broni z królem Władysławem Jagiełłą i jego sprzymierzeńcami: Aleksandrem–Witoldem wielkim księciem litewskim, Bogusławem VIII księciem słupskim, Januszem I i Siemowitem IV książętami mazowieckimi. Zawieszenie broni miało obowiązywać przez okres 4 tygodni, licząc od najbliższej niedzieli [14 XII]²⁹. Z wiszących pierwotnie przy tym dokumencie 15 pieczęci pozostało 11, m.in. pieczęcie Jana Wallendrode, arcybiskupa ryskiego (jako 2), Jana biskupa würzburgskiego (3), Konrada de Eglöfa, mistrza krajowego na Niemcy i Włochy (4), Hermana Gansa wielkiego komtura (6), Eberharda von Wallenfelsa (7), Henryka von Plauen komtura gdańskiego (8). Z 20 XII 1410 r. pochodzą (należące do działu *Prussiae*) 4 dokumenty doczesne, spisane według podobnego formularza, w których zaciężni Zakonu, wzięci do niewoli pod Grunwaldem, zgodzili się na zapłacenie okupu³⁰. Są to dokumenty Mikołaja von Warsndorfa³¹, Mikołaja de Szwine³², Hinczy Neymbsicza³³ i Holbracha de Loym³⁴.

Najcenniejszymi archiwaliami przechowywanymi w dziale *Prussiae* są dokumenty traktatów polsko–krzyżackich z XV w. Jeżeli chodzi o pierwszy pokój toruński to w AGAD znajdują się 3 dyplomy z 1 II 1411 r., mianowicie dokument wstępny zakonu krzyżackiego z 1 II 1411 r. wystawiony w Toruniu, w którym Henryk von Plauen, wielki mistrz zakonu krzyżackiego, zawiera pokój z Władysławem, królem polskim oraz Aleksandrem–Witoldem, wielkim księciem litewskim. Spośród 10 pieczęci wiszących przy tym dokumencie na paskach pergaminowych zachowało się 9, w tym 5 jest uszkodzonych, m.in. pieczęć wielkiego mistrza von Plauena³⁵.

²⁷ Tamże, sygn. 522, 1 karta pergaminowa o wymiarach 27x16+5,5, 7 pieczęci na paskach. Wyd. *Codex diplomaticus*, t. 1, s. 573, nr 6 z oryginału.

²⁸ Tamże, sygn. 553; j. łaciński, 1 karta pergaminowa o wymiarach 28x20,5+4 cm, 9 pieczęci na paskach pergaminowych.

²⁹ Tamże, sygn. 50; z 15 pieczęci pozostało 12; *Lites*, t. 2, wyd. 2, nr 64.

³⁰ AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 52, 612, 619, 3267. Zaciężni Zakonu zobowiązali się w Krakowie do zapłacenia sumy 100–160 kop groszy czeskich i dostarczenia jednego pancerza i dwu kusz.

³¹ Tamże, sygn. 619; regest: Ł. Gołębiowski, *Dzieje Polski za Władysława Jagiełły i Władysława III*, t. 1, Warszawa 1846, s. 160, nr 275; wyd. M. Pelech, *Okup za jeńców krzyżackich z wielkiej wojny (1409–1411)*, cz. 2, „Zapiski Historyczne”, t. 52, 1987, z. 2, s. 105–107.

³² AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 3267; M. Pelech, op. cit., s. 105–107.

³³ AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 52; regest: E. Rykaczewski, *Inventarium omnium et singulorum privilegiorum, litterarum diplomatum, scripturarum et monumentorum in Archivo Regni in arce Cracoviensi continentur*, Lutetiae Parisiorum 1862, s. 75; wyd. M. Pelech, op. cit., s. 105–107.

³⁴ AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 612; regest: E. Rykaczewski, op. cit., s. 75; wyd. M. Pelech, op. cit., s. 105–107.

³⁵ AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 49 [dokument wstępny], 1 karta pergaminowa o wymiarach 66,2x31,5+4,7 cm; z 10 pieczęci pozostało 9 (w tym 5 uszkodzonych) na paskach pergaminowych; wyd. *Lites*, t. 2, wyd. 2, s. 461, nr XLVI; w wydawnictwie M. Dogiel, *Codex diplomaticus Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae*, t. 4, Wilno 1764, t. 4, s. 84 [dalej: Dogiel] edycja z innego egzemplarza, mającego 15 pieczęci.

Z tej samej daty pochodzi dokument główny strony krzyżackiej (przekazany stronie polskiej podczas zjazdu nad Drwęcą pod Złotorią)³⁶. Przy dokumencie wzdłuż krawędzi załamania karty pergaminowej przywieszono 39 pieczęci na paskach pergaminowych (pierwotnie wisiało 41). Z dokumentów wystawionych przez kancelarię królewską zachował się dyplom wstępny pokoju toruńskiego wystawiony przez króla Władysława króla polskiego i Aleksandra-Witolda, wielkiego księcia litewski, zawierających pokój z wielkim mistrzem Henrykiem von Plauen. Z 11 pieczęci, które wisiały pierwotnie, zachowała się jedynie pieczęć księcia Witolda na pasku pergaminowym³⁷.

Do naszych czasów nie zachował się natomiast dokument główny strony polskiej z 1 II 1411 r. (opatrzone 41 pieczęciami), który 10 V 1411 r. został przekazany stronie krzyżackiej podczas zjazdu pełnomocników stron nad Drwęcą pod Złotorią³⁸. Według ustaleń Adama Szwedu dokument ten został prawdopodobnie przekazany stronie polskiej wraz z innymi dyplomami przechowywanymi w archiwum wielkim mistrzów w 1526 r.³⁹ Jednak już najstarsze inwentarze Archiwum Koronnego nie wymieniają tego dyplomu. Inwentarz Marcina Kromera z 1551 r. wymienia tylko 2 dokumenty krzyżackie oraz jeden strony polskiej, przy którym wisiało 11 pieczęci⁴⁰. Wiemy natomiast z transumptu tego dokumentu, sporządzonego 8 X 1412 r. na prośbę wielkiego mistrza, że był on opatrzone 38 pieczęciami, m.in. króla Władysława, księcia Witolda, książąt mazowieckich Siemowita IV i Janusza I, książąt litewskich Semena Lingwena Olgierdowicza, Zygmunta Kiejstutowicza oraz dostojników kościelnych i świeckich (polskich i litewskich)⁴¹.

Jeżeli dokument główny strony polskiej (jak się powszechnie uważa) został przekazany w ręce polskie w 1526 r. (na mocy postanowień traktatu krakowskiego z 1525 r.)⁴², to zastanawia, co się z nim działo w latach 1526–1550, gdyż w Inwentarzu Marcina Kromera z 1551 r. już nie figuruje. Może w ogóle nie został on przekazany w 1526 r. stronie polskiej i zaginął wcześniej w nieznanych okolicznościach w archiwum wielkich mistrzów?

³⁶ AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 1062. Z 41 pieczęci zachowało się 40, w tym jedna oderwana; dokument zachował się w nienajlepszym stanie (pismo wyblakłe). *Lites*, t. 2, wyd. 2, nr 66, s. 461–464 podaje mylnie, że jest oznaczony numerem 782 a nie 1062.

³⁷ AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 4487. 1 karta pergaminowa o wymiarach 66,5x48+4,6; z 11 pieczęci na paskach pergaminowych, obecnie pozostała tylko jedna; *Codex epistolaris saeculi decimi quinti*, wyd. A. Lewicki, t. 2, Kraków 1891, nr 35. Podobizna: J. Grabowski, *Z dziejów stosunków Polski z zakonem krzyżackim w Prusach*, Warszawa 2006, s. 24, nr 6.

³⁸ A. Szweida, *Organizacja i technika dyplomacji polskiej w stosunkach z zakonem krzyżackim w Prusach w latach 1386–1454*, Toruń 2009, s. 378.

³⁹ Tenże, *Uwagi o dokumentach rozejmowych i pokojowych z okresu wojny 1409–1411*, „Zapiski Historyczne”, t. 75, 2010, z. 2, s. 76; por. artykuł A. Szwedu w tym tomie „MH–A”.

⁴⁰ AGAD, Nabytki niedokumentowe oddziału I, sygn. 30, k. 56v–57.

⁴¹ A. Szweida, *Uwagi o dokumentach*, s. 77–80. Dla badań nad sfragistyką książąt mazowieckich cenny jest opis pieczęci herbowej II większej Siemowita IV (nieznany S. K. Kuczyńskiemu, *Pieczęcie książąt mazowieckich*, Wrocław 1978) w brzmieniu: + S. Semoviti dei gra(cia) ducis Mazovie et domini Plocensis ac Visnensis.

⁴² *Corpus iuris Polonici*, wyd. O. Balzer, t. IV/1, Kraków 1910, nr 46.

ANEKS 1

Dokumenty w zasobie AGAD

8 X 1409, na granicy między Świeciem i Bydgoszczą

Ulryk von Jungingen wielki mistrz Zakonu dokonuje, za pośrednictwem Wacława, króla rzymskiego i czeskiego, zawieszenia broni z Władysławem [Jagiellą], królem polskim do najbliższego św. Jana Chrzciciela (24 VI 1410 r.).

Or. AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 48; j. niemiecki, 1 karta pergaminowa o wymiarach 44,5x35,5+8,3 cm; 10 pieczęci na paskach pergaminowych, 4 uszkodzone. Wyd. *Lites ac res gestae Polonos Ordinemque Cruciferorum*, t. 2, nr 51, s. 440–442.

27 IV 1410, Kraków

Władysław, król polski, najwyższy książę litewski, wystawia dla Zygmunta Luksemburskiemu, króla węgierskiego, list żelazny na jego wolny przejazd przez Polskę (z orszakiem 1500 koni) do ziemi władztwa Zakonu w Prusach, który ma obowiązywać do dnia 24 czerwca t. r., tj. do czasu obowiązującego rozejmu Polski i Litwy z zakonem krzyżackim.

Or. AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 36; j. łaciński, 1 karta pergaminowa o wymiarach 24x15,5+1 cm; pieczęć majestatyczna wystawcy, odcisk w wosku naturalnym (średnica 11,8 cm) umieszczony w misce woskowej bezbarwnej na pasku pergaminowym, w otoku napis minuskulą: s(sigillum) wladislaus dei gra(tia) rex polonie n(ec)no(n) t(er)rarum cracouie SA(n)domirie syradie la(nci)cie cuyauie litwanie p(ri)ncept sup(Re)m(us) pomoranie Russie(qve) d(omi)n(us) [et] he(re) s [et cetera].

Wyd. *Lites ac res gestae Polonos Ordinemque Cruciferorum*, wyd. 2, t. 2, nr 56, s. 446–447.

16 VI 1410, Buda

Zygmunt, król węgierski, margrabia brandenburski, zarzuca królowi polskiemu nieprzyjazne kroki względem zakonu krzyżackiego.

Or. AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 62; j. niemiecki, 1 karta pergaminowa o wymiarach 45x19,5+8 cm; pieczęć wystawcy, odcisk w wosku naturalnym (średnica 8,5 cm) w misce woskowej bezbarwnej na sznurze niebieskim, w polu pieczęci orzeł dwugłowy, w otoku napis: + SIGISMUNDUS + DEI + GRACIA + HVNGARIE + DALMAC [IE] — CROACIE ...+ VICARIUS + G(E)N(ER)A(LIS)

Wyd. *Lites ac res gestae Polonos Ordinemque Cruciferorum*, wyd. 2, t. 2, nr 60, s. 449–450.

17 VII 1410, na pobojowisku między Tannenbergiem a Grunwaldem

Władysław, król polski, wynagradzając zasługi i męstwo Iwanka Suszyka z Romanowa, podczas „bitwy pruskiej”, nadaje mu wsie Boryczówkę i Wyżni Zubów w ziemi halickiej.

Or. AGAD, Metryka Koronna, sygn. 118, k. 177–178v; j. polski, księga *in folio* oprawiona w brązową skórę; karta papierowa o wymiarach 19,5x30 cm.

Wyd. *Zbiór dokumentów małopolskich*, wyd. I. Sułkowska–Kuraś, S. Kuraś, Wrocław 1974, cz. 6, nr 1743. Podobizna: *Grunwald. 600 lat chwały*, oprac. J. Grabowski, Warszawa 2010, s. 108–109.

24 VII 1410, w obozie pod Altmarkiem

Jan Ryman, biskup pomezkański, w imieniu swoim, kapituły katedralnej i poddanych biskupstwa pomezkańskiego, oddaje się pod władzę króla polskiego i najwyższego księcia litewskiego Władysława i przyrzeka mu wierność.

Or. AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 520; j. łaciński, 1 karta pergaminowa o wymiarach 30x14+4 cm; pieczęć biskupa (średnica 3,7 cm) na pasku pergaminowym, nieco uszkodzona.

Wyd. Z. Spieralski, *Z dziejów Archiwum Koronnego Krakowskiego*, „Studia Źródłoznawcze”, t. 24, 1979, s. 135–136. Podobizna: *Grunwald 600 lat chwały*, oprac. J. Grabowski, Warszawa 2010, s. 110–111.

27 VII 1410, przed zamkiem malborskim

Henryk Vogelsang, biskup warmiński, w imieniu swoim, kapituły katedralnej i poddanych biskupstwa warmińskiego, oddaje się pod władzę króla polskiego i najwyższego księcia litewskiego Władysława i przyrzeka mu wierność.

Or. AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 819; j. łaciński, 1 karta pergaminowa o wymiarach 36,8x17,2+6,8 cm; pieczęć mniejsza biskupa na pasku pergaminowym (średnica 3,8 cm); napis majuskulą gotycką: + S(IGILLUM) . hENRICI DEI GRA(CIA) EPI(SCOPI).

Podobizna: *Fundacje artystyczne na terenie państwa krzyżackiego w Prusach*, t. 1, red. B. Pospieszna, Malbork 2010, s. 144 (dokument), s. 145 (pieczęć).

29 VIII 1410, pod zamkiem malborskim

Bogusław VIII, książę szczeciński, w zamian za otrzymane od króla Władysława ziemie i miasta zobowiązuje się do pomocy wojskowej.

Or. AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 525; j. łaciński, 1 karta pergaminowa o wymiarach 54x26,5+8 cm; pieczęć wystawcy, odcisk w wosku czerwonym (średnica 5,3 cm), umieszczony w misce woskowej bezbarwnej, zawieszony na pasku pergaminowym. W polu w sześciolistnym obramieniu, na pochylonej tarczy gryf, tarcza zwieńczona hełmem (z labrami) i klejnotem z pióropuszem pawim; napis minuskulą w otoku: + s. bugslai . dei. gra duc : stetin:nensi.

Wyd. *Lites ac res gestae Polonos Ordinemque Cruciferorum*, wyd. 2, t. 2, nr 61, s. 450–452. Podobizna: *Grunwald. 600 lat chwały*, oprac. J. Grabowski, Warszawa 2010, s. 118–119 (dokument), s. 45 (pieczęć).

29 VIII 1410, pod zamkiem malborskim

Bogusław VIII, książę szczeciński oraz rycerze i urzędnicy księstwa szczecińskiego, zobowiązują się dostarczyć na 11 listopada do Krakowa księcia Kazimierza, syna Świętobora szczecińskiego, schwytanego podczas wojny z Zakonem, zwolnionego czasowo za poręczeniem.

Or. AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 553; j. łaciński, 1 karta pergaminowa o wymiarach 28x20,5+4 cm; 9 pieczęci na paskach pergaminowych. Podobizna: *Grunwald 600 lat chwały*, oprac. J. Grabowski, Warszawa 2010, s. 120–121.

6 IX 1410, z obozu przed zamkiem w Malborku

Janusz I, książę mazowiecki, zwraca się do sądu sieradzkiego z zapewnieniem, że Mszczuj z Będkowa h. Wężyk w okresie, gdy był domownikiem księcia, dostarczył licznych dowodów wierności, nie uczynił nic przeciw honorowi i nie był naganiony.

Or. AGAD, Księgi ziemskie i grodzkie sieradzkie, sygn. 4, k. 84v, księga formatu dudka, j. łaciński, karta papierowa o wymiarach 10x32 cm.

Podobizna: *Grunwald. 600 lat chwały*, oprac. J. Grabowski, Warszawa 2010, s. 122.

9 XII 1410, Toruń

Henryk von Plauen, wielki mistrz Zakonu, dokonuje zawieszania broni z Władysławem [Jagiellą], królem polskim oraz jego sprzymierzeńcami: Aleksandrem-Witoldem wielkim księciem litewskim, Bogusławem [VIII] księciem słupskim, Januszem [I] i Siemowitem [IV] książętami mazowieckimi, od najbliższej niedzieli [14 XII] na okres 4 tygodni. Na mocy rozejmu król polski zatrzyma zamki i miasta: Brodnicę, Radzyń, Toruń, Nieszawę i Bytów.

Or. AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 50; j. łaciński, 1 karta pergaminowa o wymiarach 54,5x24+6,5 cm; z 15 pieczęci na paskach pergaminowych pozostało 11: Jana Wallenrode, arcybiskupa ryskiego; Jana, biskupa wüzburgskiego; Konrada de Eglofa, mistrza krajowego na Niemcy i Włochy; Alberta de Duba; Hermanna Gansa, wielkiego komtura; Eberharda von Wallenfelsa, komtura toruńskiego; Henryka von Plauena, komtura gdańskiego; Benussia de Donyna; Czenkone Bursnicza; Nicolao de Logi; Martina Buswoya.

Wyd. *Lites ac res gestae Polonos Ordinemque Cruciferorum*, wyd. 2, t. 2, nr 64, s. 455–457. Podobizna: *Grunwald. 600 lat chwały*, oprac. J. Grabowski, Warszawa 2010, s. 126–127; *Fundacje artystyczne na terenie państwa krzyżackiego w Prusach*, t. 1, red. B. Pospieszna, Malbork 2010, s. 15.

20 XII 1410, Kraków

Olbracht von Loim, rycerz zaciężny Zakonu, wzięty do niewoli w bitwie pod Grunwaldem, zobowiązuje się do zapłacenia wykupu w wysokości 150 kop groszy czeskich w dwu ratach (pierwsza na 10 lutego, a druga na 23 IV 1411 r.) oraz dostarczenia jednego pancerza i dwu kusz. Olbracht oświadcza również, że w razie konfliktu wielkiego mistrza z królem polskim Władysławem i wielkim księciem litewskim Witoldem nie będzie wspierał pomocą i radą Krzyżaków.

Or. AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 612; 1 karta pergaminowa o wymiarach 24x15,5 +1 cm; otwory po 1 pieczęci.

Wyd. M. Pelech, *W sprawie okupu za jeńców krzyżackich z Wielkiej Wojny (1409–1411)*, cz. 2, Aneks nr 1, s. 105–107 (błędnie podana sygnatura i wymiary pergaminu). Podobizna: *Grunwald. 600 lat chwały*, oprac. J. Grabowski, Warszawa 2010, s. 128. Uwaga: Spisany według formularza podobnego, jak dokumenty nr: 52, 619, 3267.

20 XII 1410, Kraków

Mikołaj von Warnsdorff, rycerz zaciężny Zakonu, wzięty do niewoli w bitwie pod Grunwaldem zobowiązuje się do zapłacenia wykupu w wysokości 150 kop groszy czeskich w dwu ratach (pierwsza na 10 lutego, a druga na 23 IV 1411 r.) oraz dostarczenia jednego pancerza i dwu kusz. Mikołaj oświadcza również, że w razie konfliktu wielkiego mistrza z królem polskim Władysławem i wielkim księciem litewskim Witoldem nie będzie wspierał pomocą i radą Krzyżaków.

Or. AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 619; 1 karta pergaminowa o wymiarach 22x15 +2 cm; nacięcia po pieczęci.

Wyd. M. Pelech, *W sprawie okupu za jeńców krzyżackich z Wielkiej Wojny (1409–1411)*, cz. 2, Aneks nr 1, s. 105–107 (błędnie podana sygnatura i wymiary pergaminu). Podobizna: *Grunwald. 600 lat chwały*, oprac. J. Grabowski, Warszawa 2010, s. 130. Uwaga: Spisany według formularza podobnego, jak dokumenty nr: 612, 52, 3267.

20 XII 1410, Kraków

Hincza von Neymsbicz, rycerz zaciężny Zakonu, wzięty do niewoli w bitwie pod Grunwaldem, zobowiązuje się do zapłacenia wykupu w wysokości 100 kop groszy czeskich w dwu ratach (pierwsza na 10 lutego, a druga na 23 IV 1411 r.) oraz dostarczenia jednego pancerza i dwu kusz. Hincza oświadcza również, że w razie konfliktu wielkiego mistrza z królem polskim Władysławem i wielkim księciem litewskim Witoldem nie będzie wspierał pomocą i radą Krzyżaków.

Or. AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 52; 1 karta pergaminowa o wymiarach 27x14 +1,5 cm; pasek po pieczęci.

Wyd. M. Pelech, *W sprawie okupu za jeńców krzyżackich z Wielkiej Wojny (1409–1411)*, cz. 2, Aneks nr 1, s. 105–107. Podobizna: *Grunwald 600 lat chwały*, oprac. J. Grabowski, Warszawa 2010, s. 131. Uwaga: Spisany według formularza podobnego, jak dokumenty nr: 612, 619, 3267.

20 XII 1410, Kraków

Mikołaj de Szwine, rycerz zaciężny Zakonu, wzięty do niewoli w bitwie pod Grunwaldem, zobowiązuje się do zapłacenia wykupu w wysokości 200 kop szerokich groszy czeskich w dwu ratach (pierwsza na 10 lutego, a druga na 23 IV 1411 r.) oraz dostarczenia jednego pancerza i dwu kusz. Mikołaj oświadcza również, że w razie konfliktu wielkiego mistrza z królem polskim Władysławem i wielkim księciem litewskim Witoldem nie będzie wspierał pomocą i radą Krzyżaków.

Or. AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 3267; 1 karta pergaminowa o wymiarach 27,5x17+1,5 cm; nacięcia po pieczęci.

Wyd. M. Pelech, *W sprawie okupu za jeńców krzyżackich z Wielkiej Wojny (1409–1411)*, cz. 2, Aneks nr 1, s. 105–107. Podobizna: *Grunwald. 600 lat chwały*, oprac. J. Grabowski, Warszawa 2010, s. 129. Uwaga: Spisany według formularza podobnego, jak dokumenty nr: 612, 619, 52.

1 II 1411, Toruń

Henryk von Plauen, wielki mistrz zakonu krzyżackiego, zawiera pokój z Władysławem, królem polskim oraz Aleksandrem Witoldem, wielkim księciem litewskim. Na mocy postanowień traktatu Żmudź pozostaje przy Litwie (do czasu życia króla Władysława Jagiełły i Witolda); ziemia zawkrzeńska wraca do księcia Siemowita IV (bez uregulowania sum zastawnych); ziemia dobrzyńska pozostaje przy Koronie Polskiej.

Or. AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 1062; 1 karta pergaminowa o wymiarach 66,2x31,5+4,7 cm. Wzdłuż krawędzi załamania karty pergaminowej przywieszonych 39 pieczęci na paskach pergaminowych (pierwotnie wisiało 41), odciśniętych w wosku czerwonym, zielonym i bezbarwnym.

Wyd.: M. Dogiel, *Codex diplomaticus Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae*, t. 4, Wilno 1764, nr 80, s. 84–87 (publikacja z II egzemplarza tego dokumentu, AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 49, zawierająca dopisek o poprawkach

w tekście); *Codex diplomaticus Lithuaniae*, wyd. E. Raczyński, Vratislaviae 1845, nr 3; *Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum*, t. 2, wyd. 2, Poznań 1892, nr 66, s. 461–464 (publikacja z II egzemplarza, AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 49); *Die Staatsverträge des Deutschen Orden im 15. Jahrhundert*, hrsg. v. E. Weise, Bd 1, Königsberg 1939, nr 83b, s. 84–89. Podobizna: *Grunwald. 600 lat chwały*, oprac. J. Grabowski, Warszawa 2010, s. 133–134.

1 II 1411, Toruń

Król polski Władysław Jagiełło i wielki książę litewski Aleksander–Witold, zawierają pokój z wielkim mistrzem Henrykiem von Plauen i zakonem krzyżackim. Na mocy traktatu król polski i wielki książę litewski otrzymują dożywotnio Żmudź; ziemia dobrzyńska pozostaje w granicach Korony Polskiej, natomiast Pomorze, ziemia michałowska, chełmińska, Nieszawa, Murzynowo i Orłowo mają być nadal w posiadaniu Zakonu.

Or. AGAD, Zb. dok. perg., sygn 4487; 1 karta pergaminowa o wymiarach 665x480+46. Z 11 pieczęci zachowała się tylko 1 wielkiego księcia Aleksandra–Witolda; odcisk w wosku czerwonym (średnica 2,8 cm), umieszczony w misce woskowej bezbarwnej (zniszczonej w 2/3) na pasku pergaminowym; napis minuskułą gotycką w otoku zniszczony i zatarty: s(gillum) wytoldi ducis litvanie.

Wyd. *Codex epistolaris saeculi decimi quinti*, t. 2, wyd. A. Lewicki, Kraków 1891, nr 35; *Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum*, t. 2, nr 65, s. 457–461; E. Weise, *Die Staatsverträge des Deutschen Ordens in Preussen im 15. Jahrhundert*, t. 1 (1398–1437), Königsberg 1939, nr 83, s. 85. Podobizna: J. Grabowski, *Z dziejów stosunków Polski z zakonem krzyżackim w Prusach*, Warszawa 2006, s. 24, nr 6.

ANEKS 2

Dokumenty AGAD (do 1941 r.), obecnie w Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz w Berlinie–Dahlem

23 I 1410, Bolonia

Aleksander V, papież wzywa Ulryka von Jungingena, wielkiego mistrza zakonu krzyżackiego, do zachowania pokoju z Władysławem, królem polskim.

Or. GStAPK Berlin–Dahlen, Schiebl. 109, nr 57 (do 1941 r. w AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 547); j. łaciński, 1 karta pergaminowa, bulla na sznurku.

Wyd. *Lites ac res gestae Polonos Ordinemque Cruciferorum*, wyd. 2, t. 2, nr 54, s. 445.

5 VI 1410, Praga

Wacław, król rzymski i czeski, na prośbę wielkiego mistrza Ulryka von Jungingena, inseruje dokument Władysława, króla polskiego, uznający go za arbitra.

Or. GStAPK Berlin–Dahlen, Schiebl. 109, nr 60 (do 1941 r. w AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 28); j. łaciński, pieczęć na pasku wystawcy.

Wyd. *Lites ac res gestae Polonos Ordinemque Cruciferorum*, wyd. 2, t. 2, nr 59, s. 449.

**Janusz Grabowski, Sources to the Great War between
the Polish–Lithuanian Commonwealth and Teutonic Knights
in the holdings of the Central Archives of Historical Records.
The Fate of Archival Records**

Summary

The sources to the Great War between the Polish–Lithuanian Commonwealth and the Teutonic Order (1409–1411) are scattered, but much of it, especially the treaties concluded between the Polish–Lithuanian Commonwealth and the Teutonic Order in the 15th century, are in the holdings of the Central Archives of Historical Records (AGAD) in Warsaw. These documents come mostly from the The Cracow Crown Archives (Archivum regni in arce Cracoviensi), the branch Prussiae, which became part of AGAD. Documents and letters stored in that section are a valuable source to the Polish–Teutonic relations. For this reason, they are the subject of diplomatic studies, as well as, they became an interesting field for research on Polish and Teutonic sphragistics.

The one hundred and ninety nine records from the years 1263–1699, and two books containing original sources to the Polish–Teutonic law–suits from the years 1414–1422 (from the historical branch Prussiae) are currently preserved in AGAD. In addition, 74 papers from the years 1215–1455 (removed in 1941 by the Germans from AGAD to Königsberg) are currently in the holdings of the Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz in Berlin. In addition, in Polish collections are 41 records of the Prussiae branch, from the years 1254–1574 at the Czartoryski Library in Kraków and 3 records from the years 1343 to 1404 in the holdings of the Library of Kórnik, as well as, two court registers.